Јелена Васић Деримановић

Музеј града Београда, Београд

DOI 10.5937/kultura2171179V

УДК 069.51:737(497.11)

оригиналан научни рад

ЛЕГАТИ У ЗБИРЦИ ЗА НОВАЦ И МЕДАЉЕ МУЗЕЈА ГРАДА БЕОГРАДА

Сажетак: У Музеју града Београда, од укупно двадесет осам лејата, у Збирци за новац и медаље налазе се лејати Ђорђа Новаковића и Светозара Св. Душанића. Оба лејата поклоњена су седамдесетих година 20. века. У раду су, након крајкој освјети на појам и законско тумачење лејата у културној политици Србије, приказане ситуације случаја поменутих лејата – њихових новчаница и римској металној новца у Збирци за новац и медаље. Поред крајке биографије лејатара, начина на који су ови лејати формиран и њихове садржине, начињен је покушај да се на основу расположиве документације из музејске архиве прикаже како су збирке, поклоњене Музеју, постале лејати. Рад разматра и питања у којој мери и с колико успеха су у пракси сprovedене музеолошке активности – заштити (чување, конзервација, реституација и документација) и комуникацији (излагање и едукација).

Кључне речи: лејати, збирка, Музеј града Београда, новчанице, новац, конзервација, првенствена заштита, презентација

Појмом, правним тумачењем и статусом легата у установама културе бавили су се бројни аутори.¹ За појам *легат* најчешће се употребљава терминологија правних наука и он означава одредбу у тестаменту којом завешталац изражава своју вољу да остави једну или више ствари или права одређеном лицу. Таквим се завештањем по правилу не поставља наследник већ се оно назива испоруком.² Правна основа за оснивање легата био је Закон о наслеђивању који не прави разлику између културних, историјско-уметничких добара и наслеђивања других облика имовине, што је с културолошког становишта неприхватљиво.³ За разлику од легата, поклоном се сматра даривање културног добра на основу облигационог права. Дародавац, када је реч о установама културе, уступа установи или Граду предмете културне или уметничке вредности, без надокнаде или услова.

1 Јадранка Божић се у својој докторској дисертацији бави појмом и правном природом легата у Републици Србији и наводи радове аутора који су се бавили истим питањима. Божић, Ј. (2019) *Лејати у културној политици Републике Србије*, докторска дисертација, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, Београд, стр. 32–41. https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Jadranka_Bozic_Disertacija_FPN.pdf

2 Једини закон који се бави легатима је Закон о наслеђивању, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 46/95 и 101/2003, чл. 141–154.

3 Аврамовић, З. Легати у култури Београда стање, проблеми и могућа решења, 20. април 2020, <http://www.casopiskultura.rs/MagazinePublication/ShowPublicationPdf?magazinePublicationId=2035>

Договор о сировођењу јединствене уметничке прихваћања, чувања, одржавања и излагања поклона и лејати из 1982. године⁴ био је значајан корак ка дефинисању легата и функционисања у музејима. Легат као један од начина набавке музејских предмета, поред откупа, поклона, завештања и археолошких ископавања, помиње се у *Стручном упутству о условима и начину чувања и коришћења уметничко-историјских дела Народног музеја* из 2001. године.⁵

Непостојање довољно јасних законских регулатива у области легатства за последицу је имало да су се појединци радије одлучивали да своје збирке поклоне за живота или посредством наследника, а не да завештају легат. С временом је у пракси постало уобичајено да се у: музејима, библиотекама, архивима, кинотеци легатима сматрају све поклоњене колекције.

Музеј града Београда је установа у којој се чува велики број легата. У њему се налази двадесет осам легата, девет су тестаментом оставили њихови власници, а преосталих деветнаест су целине, колекције и заоставштине поклоњене Музеју од стране власника, њихових наследника или као поклон Граду Београду⁶ који их је поверио на управљање Музеју.⁷

У складу са организационом структуром Музеја, легати се као засебне целине налазе у оквиру више Збирки Музеја. То су: Збирка за примењену уметност и етнологију, Збирка за ликовну и музичку уметност до 1950. године, Збирка за ликовну и музичку уметност од 1950. године, Збирка за просвету и науку и Збирка за новац и медаље.

Збирка за новац и медаље формирана је педесетих година 20. века.⁸ Културна добра у збирци су: новац од метала и папира, одликовања, споменице, значке и плакете. Збирка је конципирана као јединствена целина у којој су оставине новца (Прахово, Калемегдан, Ритопек, Ниш, Макиш, Цара Уроша, Сланкамен, Студентски парк) и легати Ђорђа Новаковића и Светозара Душанића посебне целине.

Фонд збирке за новац и медаље с временом се увећавао и употпуњавао путем археолошких истраживања, откупа и поклона. Нове аквизиције Музеја су врло често били поклони појединаца⁹ или установа¹⁰ све до осамдесетих и спорадично деведесетих година 20. века, обичај и пракса која ће се с временом скоро изгубити и постати права реткост. Осим једног или више предмета, поклањане су велике колекције које броје неколико стотина или хиљада предмета. Фонд је почетком седамдесетих година обogaћен изузетним поклонима

4 *Службени лист града Београда*, бр. 6, 27. фебруар 1982.

5 *Стручно упутство о условима и начину чувања и коришћења уметничко-историјских дела*, 10. мај 2020, <http://www.narodnimuzej.rs/wp-content/uploads/2018/06/Stru--no-uputstvo-o-uslovima-i-na--inu---uvanja-i-kori---enja-umetni--ko-istorijskih-dela.pdf>

6 Банковић, А. (2020) *Лејати у српској музејској пракси – пример Музеја града Београда*, у штампи.

7 „Музеји набављају предмете и грађу за своје збирке осим проналажењем и прикупљањем на терену, куповином, разменом и примањем поклона које чине разна лица, установе, друштвене организације и пријемом на управљање које им додељује надлежни државни орган, односно друштвена организација која их је основала. *Службени лист града Београда*, бр. 6, 27. фебруар 1982.

8 Збирка је носила назив Кабинет за новац и медаље, који је 2010. године промењен у Збирку за новац и медаље.

9 Новац чији се број мери у стотинама поклањао је током скоро педесет година Велимир Челекетић, пасионирани сакупљач и дугогодишњи пријатељ Музеја. Од поклоњеног новца издваја се јединствен сребрни антонинијан царице Салонине с представом крста.

10 Редак пример поклона био је донација Београдске банке д. д. уз помоћ чије донације је Музеј града Београда 1990. године откупио вредну колекцију новца келтског племена Скордиска која му је тада била понуђена на откуп. Црнобрња, Н. (1990) „Новац Скордиска, Донација Београдске банке д. д.”, *Годишњак града Београда XXXVII*, Београд: Музеј града Београда.

– збирком од 7.436 папирних новчаница Ђорђа Новаковића и збирком Светозара Душанића од 2.178 примерака римског кованог новца. Захваљујући њима, у веома кратком периоду, овај фонд значајно се увећао за више од десет хиљада предмета.¹¹ Од момента када су поклоњене Музеју, назване су легатима, устаљеним термином у пракси. Посебност ових збирки је начин на који су формиране.

Ђорђе Новаковић и Светозар Душанић били су изузетни познаваоци новца и за разлику од већине колекционара, своје збирке су обликовали према одређеним научним критеријумима. Легати су као самосталне целине у оквиру јединствене збирке наставили да живе у Музеју. Као документ средине из које су издвојени¹² обрађени су према музеолошким стандардима и пракси, као и остала културна добра која се чувају у Музеју града Београда.

У институцијама културе, међу којима је и Музеј града Београда, један од основних проблема с којим се сусрећу је чување, одржавање и излагање легата и поклона. Након што су предмети пренети у Музеј, био је обезбеђен простор за њихов смештај, при чему се водило рачуна о њиховој целовитости. Међутим, за заштиту и чување културних добара нису постојали потребни услови. Музеј се од 1935. године налази у просторијама стамбене зграде, у самом градском језгру. Депои су истовремено и канцеларије кустоса, у којима не постоје оптимални услови температуре и релативне влаге за чување предмета од метала и папира.¹³ Простор за стално излагање легата представљао је проблем који је и данас актуелан. Музејска комуникација, основни циљ установа које чувају вредну културну баштину, остваривана је путем изложби које је Музеј организовао у Конаку кнегиње Љубице, а до 1981. године¹⁴ и у Манаковој кући.¹⁵ Повремено су предмети из легата позајмљивани за излагање другим институцијама. Комуникација и презентација били су усмерени највише на публикување појединих тематских целина легата.

Легати Ђорђа Новаковића

О легатима и поклона

Ђорђе Новаковић рођен је 7. марта 1910. године у Београду. Школовао се у Београду и Бечу. Економиста по струци, радио је од 1929. године до избијања Другог светског рата у осигуравајућим друштвима „Југославија” и „Шумадија”, у Савезу трговинског удружења Југославије, Издавачкој кући „Геца Кон”, Министарству саобраћаја, прво у Кладову, а

11 Укупан број предмета у ова два поклона тада је чинио скоро половину предмета целокупне Збирке, а која данас броји више од 26.000 предмета.

12 Музеолошке теорије разликују формирање збирки на неколико начина: према једној постоји активно (резултат теренског рада, размене, куповине, чак и израде предмета) и пасивно, које се испољава у поклонима и оставинама. Друга теорија разликује екстерно и интерно где су сабрани предмети трговаца или приватних колекционари који у збиркама имају музеолошки контекст: Maroević, I. (1993) *Uvod u muzeologiju*, Zagreb: Zavod za informacijske tehnologije, str. 173.

13 Препоручени услови за чување предмета од метала су: температура од 15°C до 18°C и релативна влажност ваздуха од 15% до 55% Rh а за археолошке предмете од бронзе до 35%. За предмете од папира препоручена је температура до 20°C и релативна влажност ваздуха од 45% до 55% Rh.

14 Стојковић, Д. (1995) „Музеј у функцији популарисања етнографског наслеђа”, *Гласник Етнографског музеја* бр. 58–59, Београд: Етнографски музеј у Београду, стр. 210.

15 Цветковић, Г. (1975) „Манакова кућа”, *Годишњак града Београда XXII*, Београд: Музеј града Београда, стр. 352.

затим у Добоју. Време од 13. априла 1941. до 9. августа 1945. године провео је у заробљеништву у официрском логору Ознабрик у Немачкој (*Oflag VI C Osnabrück, Eversheide*). Након завршетка рата, од 9. августа до 11. новембра 1946. године, у Немачкој је радио у Савезничкој комисији за утврђивање ратних злочина (*United Nations War Crimes Commission*). По повратку у земљу 1949. године радио је у Привредном савету Федеративне Народне Републике Југославије, Министарству спољне трговине од 31. маја 1950. године, као економиста трговинског изасланства у Хагу (*Den Haag*) и у Секретаријату за иностране послове. Његово последње радно место било је место саветника у Југословенској инвестиционој банци.¹⁶

Сакупљањем папирног новца почео је да се бави релативно касно. Пасија сакупљања и пословна путовања водила су га до већине европских земаља. Контакти с бројним колекционарима и активно учешће у раду Српског нумизматичког друштва омогућили су му да обогати збирку. Тако је настала збирка папирног новца и новчаних вредности чији значај превазилази размере не само Србије и балканских држава него и европских земаља. У легату су заступљене скоро комплетне серије папирних новчаница земаља које су настајале и нестајале са историјске карте Балкана – Кнежевине Србије, Краљевине Србије, Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Краљевине Југославије, Црне Горе, марионетских држава за време Другог светског рата, Демократске Федеративне Југославије, Федеративне Народне Републике Југославије и Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Посебно значајну целину представљају новчанице скоро свих европских држава – Албаније, Аустрије, Белгије, Бугарске, Грчке, Италије, Мађарске, Немачке, Норвешке, Пољске, Чехословачке и Словачке, Русије, Румуније, Француске, Холандије, Шпаније, али и ваневропских држава – Кине, Турске, Алжира, Аргентине, Бурме, Египта, Цејлона, Јапана, Либана и Израела.

Новчаница од 1.000 динара/4.000 круна Министарства краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (аверс). Легат Ђорђа Новаковића

¹⁶ Васић Деримановић, Ј. (2019) „Приче новчаница”, *Папирни новац из Легата Ђорђа Новаковића*, Београд: Музеј града Београда.

Новчаница од 1.000 динара/4.000 круна Министарства краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (реверс). Легат Ђорђа Новаковића

Новчаница од пет фунти. Фалсификат штампан током Другог светског рата и операције Бернхард. Легат Ђорђа Новаковића

Новчаница од 500 рубаља Народне банке Русије (аверс). Легат Ђорђа Новаковића

Новчаница од 500 рубаља Народне банке Русије (реверс). Легат Ђорђа Новаковића

Заштита

Збирку новчаница поклонила је Музеју супруга Ђорђа Новаковића након његове смрти, поштујући Ђорђеву жељу и његов претходни договор с Владимиром Кондићем¹⁷ да збирку дарује Музеју. У постојећој документацији Музеја не постоји документ у којем се помињу услови везани за предају, чување или излагање. Траг о поклону збирке је документ који је тадашња директорка Музеја Јелица Стаменковић упутила 21. марта 1969. године Управном одбору фонда за културу Скупштине града Београда у коме је наведено да је „Музеј добио једну повољну понуду за значајно обogaћење својих фондова. [...] Колекционар Ђорђе Новаковић умро је прошле године. Још за живота желео је да с Музејем града Београда направи аранжман по коме би његова збирка дошла у Кабинет за новац и медаље наше Установе. Његова супруга која је била упућена у сва дешавања жели да збирка као целокупан фонд и као израз једне од његових последњих жеља, дође у Музеј града Београда. Она тражи да јој се надокнаде само извесна средства која произилазе из неких наслеђених породичних обавеза.”¹⁸ У Записнику са седнице Комисије за откуп, одржане 21. маја 1969. године наведена је понуда Новаковићеве супруге Љубице Васић¹⁹ која је била прихваћена и новчанице су инвентарисане током 1969/1970. године у књиге инвентара као Легат Ђорђа Новаковића. Новчанице су приликом обраде класификоване према земљама које су их издавале, при чему се првенствено водило рачуна о времену њиховог издавања и стању очуваности. Интересантно је да је за легат коришћен термин збирка. Први пут су новчанице представљене јавности 1970. године на изложби и у публикацији,²⁰ а као Легат збирка се у документацији и публикацијама помиње касније.

На новчаницама је анализа, спроведеним 2015. године, утврђено присуство микроорганизама и лоше стање очуваности извесног броја примерака. У циљу заштите,

17 Кустос Кабинета за новац и медаље од 1956. до 1972. године

18 Архива Музеја града Београда, 02 бр. 478/1, 21. март 1969.

19 Архива Музеја града Београда, 02 бр. 22/6, 21. мај 1969.

20 Кондић, В. (1970) *Папирни новац из збирке Ђорђа Новаковића*, Београд: Музеј града Београда.

очувања и презентације новчаница из Легата, Министарство за културу и информисање одобрило је средства за реализацију поменутих циљева.²¹ Новчанице су до тада биле упаковане у папирне коверте, а коверте су смештене у картонске кутије. Кутије су чуване у металној каси с предметима од различитих материјала – текстила и метала, без одговарајућег уређаја за стварање оптималних микроклиматских услова. Приступило се прво дезинфекцији и стерилизацији новчаница. Након тога су прегледане и издвојене за конзервацију и рестаурацију. Механички су очишћене, опране, урађена је неутрализација и уклоњене су мрље и флеке. Новчанице су на крају упаковане у одговарајуће заштитне фолије и албуме. Надавана је и климатизована комора, у којој су обезбеђени одговарајући услови за чување ове вредне колекције.²² У циљу превентивне заштите новчанице су дигитализоване. Креирани су дигитални документи фотографисањем новчаница DSLR апаратом, структуриране су информације које описују и идентификују податке о новчаницама из легата, а за управљање подацима израђена је десктоп апликација са одговарајућом базом података и формирана је дигитална збирка.²³

Комуникација

Музеј је 1970. године приредио изложбу у Манаковој кући и тада је штампан каталог с биографијом легатора, краћим прегледом новчаница и делом текста који је написао Ђорђе Новаковић о емисији новчаних упутница Црне Горе из 1912. године.²⁴ Новчанице из Легата биле су излагане у неколико наврата, у Дубровнику на изложби организованог поводом 3. светског скупа банкара 1989. године, у Пули 1990, у Београду, у Конаку кнегиње Љубице, 2004. године на изложби „Новац у Београду кроз векове”, коју је пратио каталог.²⁵ Последњи пут биле су изложене 2019. године у Народној банци Србије на изложби „Приче новчаница – Папирне новчанице из Легата Ђорђа Новаковића”, када је штампан и истоимени каталог изложбе.²⁶

21 Одобрена су средства за реализацију пројекта „Превентивна и физичка заштита папирног новца из легата Ђорђа Новаковића” и „Дигитализација и мултимедијална презентација новчаница из легата Ђорђа Новаковића”.

22 Климатизована комора јединствен је уређај чија је основна намена обезбеђење одговарајућих услова чувања, у овом случају новчаница од папира. Обезбеђени су услови чувања који подразумевају контролисане услове температуре од 16°C до 20°C и релативну влагу између 45% и 55% Rh. Комора је сигурна заштита од свих негативних, првенствено спољних утицаја, механичких оштећења, хемијских и микробиолошких утицаја, УВ зрачења и пожара. Васић Деримановић, Ј. и Перовић Ивовић, С., „Изазови заштите и презентације новчаница из Легата Ђорђа Новаковића”, у: *Посебне збирке у конјексту заштитне културног наслеђа и као подстицај културног развоја*, уредници Милорадовић, М. и Вукићевић, Д. (2019), Београд: Народна библиотека Србије, стр. 432.

23 Исто, стр. 434.

24 Кондић, В. нав. дело, стр. 5.

25 Црнобрња, А. и Црнобрња, Н. (2004) *Новац у Београду кроз векове*, Београд: Музеја града Београда, стр. 88, 92, 97–110.

26 Васић Деримановић, Ј. нав. дело.

Леїаїи Свеїџозара Душанића

О леїаїиџору и леїаїиџу

Светозар Ст. Душанић рођен је у Прибинићу код Теслића 30. јануара 1907. године, а преминуо је у Београду 25. априла 1990. године. Душанић је био пореклом из старе свештеничке породице, мајка Милева била је прва сеоска учитељица, а отац прота Стеван вероучитељ у школи у Прибинићу.²⁷ Завршио је богословију у Сарајеву и Теолошки факултет у Београду. Више од четрдесет година (1948–1990) водио је Музеј Српске православне цркве у Београду. Био је велики познавалац и колекционар књига и новца. Своју богату библиотеку, састављену претежно од књига посвећених историји и сродним дисциплинама, поконио је, тестаментом, манастиру Сретење, који се налази у Овчарско-кабларској клисури, где се и данас чува.

Професор Душанић је своју збирку почео да формира 1935. године, у време када је боравио у Скопљу. Доласком у Београд 1941. године, већ формирану збирку, интензивније је допуњавао контактирајући с великим бројем колекционара. Осим појединачних примерака, значајна је била набавка виминацијумског и дачког новца из колекције Венецијанца Апостола Зена, хуманисте и сакупљача из 18. века, која је откупљена на аукцији у бечком Доротеуму и збирка виминацијумског новца др Камила Дочкала (1879–1963), оснивача и првог управника Дијецезанског музеја у Загребу. Значај светских размера и вредност збирке огледају се у великом броју примерака, њиховој очуваности и научном критеријуму формирања. Монетарна продукција поменутих ковница, а посебно виминацијумске једине локалне ковнице у римском Подунављу, послужила је као основа за научна истраживања и решавања низа проблема савремене нумизматике.²⁸

У Легату се налази римски новац који припада различитим емисијама локалних ковница муниципијума Виминацијум (Костолац), Стоби (Градско на Вардару код Велеса) и римске провинције Дакије. Веома су драгоцене белешке легатора у којима су наведени подаци о месту налаза појединачних примерака.²⁹ Највећи број припада ковањима Виминацијума, јединој локалној ковници у римском Подунављу, 1.700 примерака бакарног новца царева и чланова владарских кућа од Гордијана Трећег до Галијена.³⁰ Временски, новац провинције Дакије од 183 примерака обухвата период од 246. године (време владавине Филипа Првог) до 256/7. године (време заједничке владавине Галијена и Валеријана), а 238 примерака муниципијума Стоби припада времену владавине Веспасијана до Елагабала.

Зашиїиїиїа

Светозар Ст. Душанић, тадашњи управник Музеја Српске православне цркве, упутио је допис Музеју града Београда марта 1971. године у којем је изразио жељу да своју збирку римског

27 Душанић Липљански, Ј. Б. „Летопис српске породице из Босне”, 21. мај 2020, <http://dusanic.rs/145-246.pdf>

28 Борић Брешковић, Б. (1976) *Новац колоније Виминацијума у збирци Свеїџозара Ст. Душанића*, Београд: Музеј града Београда, стр. 5.

29 Црнобрња, Н. (1993) *Новац провинције Дакије у збирци Свеїџозара Ст. Душанића*, Београд: Музеј града Београда, стр. 14.

30 Заступљен је новац: Гордијана Трећег, Филипа Првог, Филипа Другог и Отацилије, Деција, Етрусциле, Деција Другог и Квинта, Гала и Волусијана, Емилијана, Валеријана, Маринијане и Галијена.

новца остави Музеју града Београда. Напомиње да „Колекција треба да остане трајна целина под мојим именом, коју ћу моћи научно користити и после предаје Музеју. Било би ми драго ако би се остварила могућност да се изда њен каталог. Збирку ћу допуњавати и после предаје Музеју”.³¹ У архиви Збирке сачувана је фотокопија документа *Закључци о њоклону Светозара Душанића*, у којем је Одбор за културу донео одлуку, на предлог Завода за заштиту споменика културе града Београда, да се легат Светозара Душанића прихвати и прикључи Кабинету за новац и медаље Музеја града Београда. У закључку се наводи још и оцена Одбора да „легат има значаја за нашу културу и да је његово преузимање у складу с политиком Скупштине града Београда о чувању и презентацији приватних збирки и заоставштина”. Легат је био, управо онако како је легатор то и желео, у периоду од 1988. до 1992. године допуњаван поклонима његовог сина, професора Слободана Душанића, и његових пријатеља.

Новац из легата, иако је инвентарисан као *Донација*, као легат је примљен у Музеј и у документацији и публикацијама води се као Легат Светозара Душанића. Новац из легата је био конзервиран још пре него што је предат Музеју. У једном моменту уместо донације употребљен је појам *легат* и све до данас, у документацији и публикацијама води се тако.

Комуникација

Легат као целина никада није био излаган, али су поједини примерци у неколико наврата били представљени јавности на изложбама и у каталозима који су их пратили – *Новац са њодручја Београда до 1521. њодине* одржане 1987. године³² и 1988. године,³³ *Анђичка бронза Синђунума* 1997. године³⁴ и *Новац у Београду кроз векове* 2004. године.³⁵ Музеј града Београда је легат Светозара Ст. Душанића објавио у серији Збирке и легати, два каталога према тематским целинама од којих се легат састоји. Први каталог је објављен 1976. године под насловом „Новац колоније Виминацијума у збирци Светозара Ст. Душанића”.³⁶ Други део збирке о новцу провинције Дакије објављен је 1993. године.³⁷ Легат Светозара Душанића биће у потпуности објављен када буду објављене новчане емисије муниципјума Стоби.

*

Легати Ђорђа Новаковића и Светозара Ст. Душанића су изузетно вредне и значајне збирке новца које су поклоњене Музеју. У случају збирке папирног новца не ради се о легату у правом смислу те речи, а ни о поклону, јер су приликом понуде за откуп збирке Ђорђа

31 Архива Музеја града Београда, документ 02 503/1 од 17. 3. 1971.

32 Изложба је одржана у Дому културе у Лазаревцу од 5. до 19. марта 1987. Документација збирке за новац и медаље.

33 Изложба је одржана у Галерији Дома културе и спорта у Обреновцу од 20. до 27. марта 1988. Документација збирке за новац и медаље.

34 Црнобрња, Н. „Новац римског царства”, у: *Анђичка бронза Синђунума*, приредила Крунић, С. (1997), Београд: Музеј града Београда.

35 Црнобрња, Н. (2004) *Новац у Београду кроз векове*, Београд: Музеј града Београда, стр. 31.

36 Борић Брешковић, Б. нав. дело.

37 Црнобрња, Н. (1993) *Новац провинције Дакије у збирци Светозара Ст. Душанића*, Београд: Музеј града Београда.

Новаковића тражена одређена финансијска средства. Збирка Светозара Душанића је легат, поклон који је власник желео да остави Музеју под одређеним условима. Потврда за ову тврдњу је и чињеница да је понуду господина Душанића Музеју града Београда размотрио и одобрио Одбор за културу на предлог Завода за заштиту споменика и културе града Београда, у којој је за збирку употребљен термин легат.

Институције културе, међу којима је и Музеј града Београда, суочавају се с више-деценијским проблемима у вези са чувањем, одржавањем и излагањем културне баштине који су, када је реч о легатима, најчешће нерешиви. Музеј града Београда је упркос неодговарајућим условима за чување и излагање, с мање или више успеха, предузимао мере заштите и представљао јавности вредну културну баштину коју чува.

Извори:

Архива Музеја града Београда
Документација збирке за новац и медаље

ЛИТЕРАТУРА:

- Аврамовић, З. „Легати у култури Београда – стање, проблеми и могућа решења”, 20. април 2020, <http://www.casopiskultura.rs/MagazinePublication/ShowPublicationPdf?magazinePublicationId=2035>
- Банковић, А. (2020) *Лејати у српској музејској пракси – пример Музеја града Београда*, у штампи.
- Божић, Ј. (2019) *Лејати у културној полицији Републике Србије*, докторска дисертација, Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, Београд, стр. 32–41.
https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Jadranka_Bozic_Disertacija_FPN.pdf
- Борић-Брешковић, Б. (1976) *Новац колоније Виминацијума у збирци Светозара Св. Душанића*, Београд: Музеј града Београда.
- Васић Деримановић, Ј. (2019) „Приче новчаница”, *Папирни новац из Лејати Ђорђа Новаковића*, Београд: Музеј града Београда.
- Васић Деримановић, Ј. и Перовић Ивовић, С. „Изазови заштите и презентације новчаница из Легата Ђорђа Новаковића”, у: *Последње збирке у контексту заштите културног наслеђа и као додаци културној развоја*, уредници Милорадовић, М. и Вукићевић, Д. (2019), Београд: Народна библиотека Србије.
- Кондић, В. (1970) *Папирни новац из збирке Ђорђа Новаковића*. Београд: Музеј града Београда.
- Maroević, I. (1993) *Uvod u muzeologiju*, Zagreb: Zavod za informacijske tehnologije.
- Стојковић, Д. (1995) „Музеј у функцији популарисања етнографског наслеђа”, *Гласник Етнографског музеја* 58–59, Београд: Етнографски музеј у Београду.
- Цветковић, Г. (1975) „Манакова кућа”, *Годишњак града Београда XXII*, Београд: Музеј града Београда.
- Црнобрња, Н. (1990) „Новац Скордиска, донација Београдске банке д. д.” *Годишњак града Београда XXXVII*, Београд: Музеј града Београда.
- Црнобрња, Н. (1993) *Новац провинције Дакије у збирци Светозара Св. Душанића*, Београд: Музеј града Београда.
- Црнобрња, Н. „Новац римског царства”, у: *Античка бронза Синигунума*, приредила Крунић, С. (1997), Београд: Музеј града Београда.
- Црнобрња, А. и Црнобрња, Н. (2004) *Новац у Београду кроз векове*, Београд: Музеја града, стр. 88, 92, 97–110.

Службени гласник Републике Србије, бр. 46/95 и 101/2003.

Службени гласник НРС, бр. 4, 26. јануар 1951.

Службени лист гласила Београда, бр. 6, 27. фебруар 1982.

„Stručno uputstvo o uslovima i načinu čuvanja i korišćenja umetničko istorijskih dela”, 10. мај 2020,
<http://www.narodnimuzej.rs/wp-content/uploads/2018/06/Stru--no-uputstvo-o-uslovima-i-na--inu---uvanja-i-kori---enja-umetni--ko-istorijskih-dela.pdf>

Jelena Vasić Derimanović
Belgrade City Museum, Belgrade

LEGACIES TO THE COLLECTION OF COINS AND MEDALS OF THE BELGRADE CITY MUSEUM

Abstract

Two of the twenty-eight legacies to the Belgrade City Museum are found in the “Collection of Money and Medals”: the bequests of Đorđe Novaković and Svetozar St. Dušanić. These collections were donated to the Museum in the 1970s. After a brief review of the concept and the legal status of legacies in view of the Serbian cultural milieu and policies, the paper demonstrates a study of two bequests – the paper banknotes and the Roman coins from the “Collection for Money and Medals”. In addition to the short history of each legacy, the manner in which they were formed, including their contents, an attempt was made to search available documentation in the museum archives to demonstrate how the collections were donated to the Museum and “established” as legacies. The work also considers to what extent and with what success the Museum activities have been carried out in practice, namely: preservation, conservation, restoration and documentation filing, as well as communication activities which include exhibitions and education.

Key words: *legacy, collection, Belgrade City Museum, coins, money, conservation, preventive protection, presentation*